Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Svar på fullmäktigemotionerna Uppföljning av det maximala beloppet på kundavgifter som tas ut av en kund och Aktiv upplysning om betalningslättnader och omdöme vid indrivning av avgifter; H Moisio, L Ede (VF)

Välfärdsområdesstyrelse 31.08.2026 § 158

Beredare Niemistö Riku
Widd Christine
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Harri Moisio och Lisen Ede har den 2 juni 2025 lämnat in en fullmäktigemotion med rubriken ”Uppföljning av det maximala beloppet på kundavgifter som tas ut av en kund” och den 6 oktober 2025 en fullmäktigemotion med rubriken ”Aktiv information om betalningslättnader samt omdöme vid indrivning av avgifter”. Båda motionerna handlar om kundavgifter och det är därför naturligt att svara på dem tillsammans.

I den motion som bär rubriken ”Uppföljning av det maximala beloppet på kundavgifter som tas ut av en kund” och som lämnats in den 2 juni 2025 (bilaga 1) konstateras att det kan vara svårt för en enskild medborgare att sammanställa avgiftsuppgifterna om vården ges på flera ställen, inom olika organisationer eller om minderårigas avgifter ska beaktas. Enligt de som lämnat in motionen borde man hitta tekniska lösningar som gör det möjligt för Österbottens välfärdsområde att börja följa med om avgiftstaket för klienterna och patienterna uppnås och meddela kunden när hen kan anhålla om avgiftsfria tjänster. I motionen konstateras att det har blivit svårt att följa med avgiftstaket, välfärdsområdet har enligt lag rätt att kräva originalkvitton av kunden, även om samma uppgifter finns i välfärdsområdets avgiftssystem. Enligt de som lämnat in motionen kan man också förutsätta att det nya klient- och patientdatasystemet redan nu eller i framtiden klarar av att sammanställa alla klienters och patienters avgifter så att systemet direkt meddelar om avgiftstaket överskrids. Därutöver föreslås att man i ärendet följer en prioriteringsordning enligt följande: multisjuka, personer med funktionsnedsättning och äldre som bor hemma.

Svar:
I 6 a § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården, som förkortas klientavgiftslagen, (734/1992) finns föreskrifter om klientavgifternas avgiftstak. Efter att avgiftstaket har nåtts är de tjänster som taket gäller avgiftsfria till slutet av året i fråga, med undantag för s.k. avgift för uppehälle för kortvarig sluten vård eller kortvarig service på en institution. Enligt lagen ska kunden själv följa med hur avgifterna samlas och kontrollera om avgiftstaket har nåtts. När avgiftstaket har nåtts ska välfärdsområdet ge kunden ett intyg över att det har nåtts. På begäran ges kunden ett frikort i pappersform. Efter höjningen av kundavgifterna kommer fler kunder i fortsättningen att nå avgiftstaket. Enligt klientavgiftslagen ska den faktura som kunden får innehålla uppgifter om huruvida den avgift som tas ut ska räknas in i avgiftstaket och uppgifter om att kunden själv måste kontrollera när avgiftstaket har nåtts. Enligt Social- och hälsovårdsministeriets styrdokument ”Skyddsmekanismerna i lagstiftningen om kundavgifter” (VN/5274/2025-STM-2) har välfärdsområdet rätt att samla in sådan data som är nödvändig för uppföljningen av kundernas avgiftstak och få dessa uppgifter av offentliga och privata tjänsteproducenter. I ovan nämnda styrdokument konstateras att kunderna kan vara i en ojämlik ställning i fråga om uppföljningen av avgiftstaket. Huruvida det finns förutsättningar att föra över ansvaret för uppföljningen av avgiftstaket från kunden till en myndighet kommer enligt styrdokumentet att utredas senare i samband med reformen av klientavgiftslagen. Dessutom rekommenderas att välfärdsområdena enligt sina tillgängliga resurser och inom ramarna för vad informationssystemen möjliggör försöker ta i bruk metoder som gör det möjligt att informera kunderna om när avgiftstaket har uppnåtts.

På Österbottens välfärdsområdes webbplats (länk) finns information om avgiftstaket. Fakturorna innehåller information om huruvida den fakturerade tjänsten ingår i avgiftstaket

och att avgiftstaket år 2026 är 815 €. På varje faktura anges dessutom de kostnader som ingår i avgiftstaket och som man har kännedom om på faktureringsdagen. Under vårvintern 2026 har Österbottens välfärdsområde arbetat med att förtydliga texterna i fakturorna, för att göra fakturorna lättare att förstå. Vi strävar efter att få ändringarna gjorda i fakturornas modellunderlag så fort som möjligt i samarbete med IT-tjänsterna. Fakturorna kommer i fortsättningen även att innehålla anvisningar om hur kostnaderna för vård i andra välfärdsområden tas med i avgiftstaket. I och med övergången till LifeCare följer systemet automatiskt upp avgiftsgränsen, vilket avsevärt har förbättrat den automatiska uppföljningen av avgifterna. Så snart avgiftsgränsen uppnåtts avslutas faktureringen av avgifter för öppenvård och vårddagsavgiften sjunker automatiskt till det lägre beloppet (26,80 € per vårddag).

Patienter som vårdats i ett annat välfärdsområde eller på HUS ska meddela detta till Österbottens välfärdsområde. Därefter kontaktar ÖVPH det andra välfärdsområdet för att få information om patientens vårdkostnader. De vårdavgifter som faktureras för minderåriga gäller högst 7 vårddagar per år inom avdelningsvården och dagkirurgin. Den övriga vården är avgiftsfri för minderåriga. Systemet registrerar automatiskt vårdkostnaderna för barnet på föräldrarnas konto, vilket innebär att föräldrarna inte själva aktivt behöver följa med vårdkostnaderna för barnet. Det här gäller den vård som ges inom ÖVPH. Det är inte möjligt att automatiskt få information om patienternas vårdkostnader från andra välfärdsområden.

I motionen med rubriken ”Aktiv information om betalningslättnader samt omdöme vid indrivning av avgifter” (bilaga 2) som lämnades in den 6 oktober 2025 lyfter man fram de höjda kundavgifterna, nedskärningarna i den sociala tryggheten samt sysselsättningssvårigheterna som lett till svårigheter för många hushåll och utmaningar med att klara vardagen och dess grundläggande utgifter. Det ekonomiska nödläget anses också leda till att man avstår från läkarbesök och att köpa mediciner. Nödvändiga läkarbesök kan också innebära oförmåga att betala fakturan, vilket leder till att den överförs till indrivning.

De som lämnat in motionen föreslår att

1. medborgarna öppet ska ges råd och vägledning om deras möjligheter att ansöka om betalningslättnad.
2. kundens verkliga betalningsförmåga ska utredas innan betalningen överförs till indrivning och att man ska avstå från att överföra betalningen till en indrivningsbyrå före en saklig utredning har gjorts samt att det ska vara möjligt att få fakturan nedsatt eller helt avstå från att betala fakturan.

Svar:
Enligt 11 § i klientavgiftslagen ska en avgift som fastställts för socialvårdsservice och en sådan avgift för hälsovårdsservice som bestämts enligt en persons betalningsförmåga efterskänkas eller nedsättas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut. Nedsättning och efterskänkande av avgift ska prioriteras i förhållande till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997), (30.12.2020/1201).

På Österbottens välfärdsområdes webbplats (länk) finns information om de principer för nedsättning och efterskänkning av klientavgifter som välfärdsområdesstyrelsen den 15 december 2025 godkände som en del av klientavgifterna inom social- och hälsovården för år 2026. Grundläggande utkomststöd kan ansökas av FPA för jämnstora hälso- och sjukvårdsavgifter. På webbplatsens (länk) finns också information om faktureringen och processen från påminnelse till indrivning vid obetalda fakturor. Kunden kan komma överens med välfärdsområdet om betalningsarrangemangen, t.ex. betalning i delar. Inom välfärdsområdets tjänster ska man fästa uppmärksamhet vid servicehandledningen och informationen gällande hur man ansöker om betalningslättnader och grundläggande utkomststöd. Uppmärksamhet bör fästas vid informationen även i telefonrådgivningen,

eftersom inte alla har tillgång till internet. Samarbetet mellan välfärdsområdets avgiftsenhet och socialvården fungerar bra och inom socialvården anvisas klienterna att ta kontakt med avgiftsenheten. I en del av servicebesluten finns information om möjligheten att ansöka om betalningslättnad (11 § i klientavgiftslagen).

Välfärdsområdet har inga realistiska möjligheter att utreda kundernas betalningsförmåga innan de obetalda fakturorna överförs till indrivningen. Däremot ska man inom servicehandledningen anvisa kunden att ansöka om grundläggande utkomststöd av FPA, där man beaktar kostnaderna för hälso- och sjukvården, eller att kontakta ekonomi- och skuldrådgivningen.

Sektordirektör för personer i arbetsför ålder Niemistö Riku
föreslår att välfärdsområdesstyrelsen föreslår för välfärdsområdesfullmäktige att fullmäktige antecknar ovanstående svar för kännedom och konstaterar att motionen är slutbehandlad.

Beslut:
Förslaget godkändes.

Välfärdsområdesfullmäktige 05.10.2026 § 64

Beredare
Niemistö Riku
Widd Christine
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Styrelsen
föreslår, att fullmäktige godkänner ovanstående redogörelse som svar på motionen, samt förklarar motionen slutbehandlad.

Beslut:
Fullmäktigeledamot Harri Moisio föreslog att den andra motionens svar återremitteras för fortsatt beredning, så att styrelsens beslut om möjligheter till nedsättning eller efterskänkning av jämnstora klientavgifter inom hälso- och sjukvården beaktas i svaret. Förslaget till återremittering understöddes av Anna Caldén.

Områdesfullmäktige godkände svaret på den första motionen och konstaterade att dess behandling är slutbehandlad. Områdesfullmäktige godkände enhälligt en återremittering av den andra motionen.

Välfärdsområdesstyrelse 23.11.2026
ÖVPH/4263/00.02.00/2025

Beredare
Niemistö Riku
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

I motionen med rubriken Aktiv information om betalningslättnader samt omdöme vid indrivning av avgifter, som Ede och Moisio från Vänsterförbundet lämnade in den 6 oktober 2025, lyfts de höjda kundavgifterna, nedskärningarna i den sociala tryggheten och sysselsättningssvårigheterna fram som faktorer som för många hushåll lett till svårigheter att klara vardagen och dess grundläggande utgifter. Det ekonomiska nödläget anses också leda till att man avstår från läkarbesök och att köpa mediciner. Nödvändiga läkarbesök kan också innebära oförmåga att betala fakturan, vilket leder till att den överförs till indrivning.

Välfärdsområdesfullmäktige återremitterade motionen enhälligt den 5 oktober 2026 för fortsatt beredning. I beslutet ombeds att välfärdsområdesstyrelsens beslut om möjligheter till nedsättning eller efterskänkning av jämnstora klientavgifter inom hälso- och sjukvården beaktas i svaret.

De som lämnat in motionen föreslår att

1. medborgarna öppet ska ges råd och vägledning om deras möjligheter att ansöka om betalningslättnad.

2. kundens faktiska betalningsförmåga ska utredas innan betalningen överförs till indrivning och att man ska avstå från att överföra betalningen till en indrivningsbyrå före en saklig utredning har gjorts samt att det ska vara möjligt att få fakturan nedsatt eller helt avstå från att betala fakturan.

Svar:

Enligt 11 § i klientavgiftslagen ska en avgift som fastställts för socialvårdsservice och en sådan avgift för hälsovårdsservice som bestämts enligt en persons betalningsförmåga efterskänkas eller nedsättas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut. Med avgift som bestäms enligt betalningsförmågan avses en inkomstrelaterad klientavgift. Exempel på tjänster inom socialvården är hemvård och serviceboende med heldygnsomsorg. Nedsättning och efterskänkande av avgift ska prioriteras i förhållande till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) (30.12.2020/1201).

På Österbottens välfärdsområdes webbplats finns information om de principer för nedsättning och efterskänkning av klientavgifter som välfärdsområdesstyrelsen godkände den 15 december 2025 som en del av klientavgifterna inom social- och hälsovården för år 2026. På webbplatsen finns också information om faktureringen och processen från påminnelse till indrivning vid obetalda fakturor. Kunden kan komma överens med välfärdsområdet om betalningsarrangemangen, t.ex. betalning i delar.

År 2026 är avgiftstaket för klientavgifter inom hälso- och sjukvården 815 euro. Avgiftstaket lindrar betalningsbördan för kunder som använder många tjänster, men även en enskild oväntad faktura innan avgiftstaket har uppnåtts kan medföra betydande ekonomiska svårigheter, särskilt för låginkomsttagare, skuldsatta personer eller personer i en ekonomiskt sårbar ställning.

Välfärdsområdesstyrelsen beslutade i enlighet med Social- och hälsovårdsministeriets rekommendation den 21 september 2026 (§ 171) om möjligheten till nedsättning eller efterskänkning även av jämnstora klientavgifter inom hälso- och sjukvården i särskilda fall med beaktande av prioriteringen av utkomststödet och överenskommelsen om betalningsarrangemang. Med jämnstora avgifter inom hälso- och sjukvården avses fasta avgifter som är lika för alla. Exempel på sådana avgifter är poliklinikavgifter inom den specialiserade sjukvården och avgifter inom munhälsovården. Efter att klientavgifterna höjdes finns det allt fler kundgrupper som inte har rätt till utkomststöd, men som på grund av små inkomster, överskuldsättning eller en svår livssituation har svårigheter att klara av att betala sina fakturor. Möjligheten till nedsättning eller efterskänkning av jämnstora klientavgifter inom hälso- och sjukvården uppmuntrar dessa kundgrupper att använda hälso- och sjukvårdstjänsterna och tryggar målet i Österbottens välfärdsområdes servicestrategi om lika tillgång till tjänster.

Inom välfärdsområdets tjänster ska särskild uppmärksamhet fästas vid servicehandledning samt information om betalningslättnader och efterskänkning av avgifter. Likaså ska man i fråga om jämnstora avgifter inom hälso- och sjukvården i första hand anvisa kunder att ansöka om grundläggande utkomststöd av FPA. Även i telefonrådgivningen ska man fästa uppmärksamhet vid informationen, eftersom inte alla har tillgång till internet. Samarbetet mellan välfärdsområdets avgiftsenhet och socialvården fungerar bra och inom socialvården anvisas klienterna att ta kontakt med avgiftsenheten. I en del av servicebesluten finns information om möjligheten att ansöka om betalningslättnad (11 § i klientavgiftslagen).

Välfärdsområdets avgiftsenhet har inga realistiska möjligheter att utreda kundernas betalningsförmåga innan obetalda fakturor överförs till indrivning. Därför är det viktigt att ge rätt information inom välfärdsområdets tjänster. Även de principer för betalningslättnader och efterskänkning av jämnstora avgifter inom hälso- och sjukvården som fastställdes den 21 september 2026 ska dokumenteras i 2027 års klientavgiftshandbok. Dessutom ska information om detta ges på välfärdsområdets webbplats. De nya principerna för jämnstora hälso- och sjukvårdsavgifter träder i kraft 1.1.2027.

Sektordirektör för personer i arbetsför ålder Niemistö Riku
föreslår att välfärdsområdesstyrelsen beslutar att ge svaret på fullmäktigemotionen som redogörelse till välfärdsområdesfullmäktige. Styrelsen föreslår för fullmäktige att motionen härmed är slutbehandlad.

Beslut:

Bilagor

Bilaga 1 Aktiv upplysning om betalningslättnader och omdöme vid indrivning av avgifter

Kompletterande material